

ΔΙΕΘΝΗ

της Ιωάννας Μαγγανάρα*

Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝ. ΕΘΝΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η βία κατά των γυναικών δεν αποτέλεσε διεθνή προτεραιότητα παρά μόνο περί το τέλος της δεκαετίας του '80, παρά το γεγονός ότι το φαινόμενο υπήρξε και συνεχίζει να είναι διαδεδομένο σε όλες τις κοινωνίες, ανεξαρτήτως επιπέδου ανάπτυξης, πολιτισμού, δημοκρατικών θεσμών, θρησκείας.

Ο λόγος είναι πως το θέμα ήταν taboo σε πολλές κοινωνίες, λόγω του ότι η ιδιωτική σφαίρα απ' όπου πηγάζει κατά κύριο λόγο η βία κατά των γυναικών δεν εθεωρείτο ότι αποτελούσε αντικείμενο έρευνας.

Χρειάστηκε μία δεκαετία δραστηριοποίησης από γυναίκες οργανώσεις για να πεισθεί η Διεθνής Κοινότητα ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα και χρειάζεται παρακολούθηση και θεσμοθέτηση αρχών για την καταπολέμησή της.

Στην Παγκόσμια Διάσκεψη για την επανεξέταση και αξιολόγηση των επιτευγμάτων της Δεκαετίας των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες «Ισότητα, Ανάπτυξη, Ειρήνη» που έλαβε χώρα στο Ναϊρόμπι, τον Ιούλιο του 1985, το θέμα της βίας κατά των γυναικών αναφέρθηκε ως συνεπακόλουθο οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων και διακρίσεων.

Η παράγραφος 258 των Μελλοντικών Στρατηγικών του Ναϊρόμπι που υιοθετήθηκε από την Παγκόσμια Διάσκεψη αναφέρει ότι :

Η βία κατά των γυναικών υφίσταται σε διάφορες μορφές στην καθημερινή ζωή, σε όλες τις κοινωνίες. Οι γυναίκες ξυλοκοποούνται, ακρωτηριάζονται, καίγονται, κακοποιούνται σεξουαλικά και βιάζονται. Η βία αυτή αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στην επίτευξη της ειρήνης και των άλλων στόχων της Δεκαετίας και θα πρέπει να τύχει ειδικής προσοχής. Θα πρέπει να ληφθούν νομοθετικά μέτρα με στόχο την πρόληψη της βίας και την βοήθεια των θυμάτων.

Θα πρέπει να θεσμοθετηθούν εθνικοί μηχανισμοί με

στόχο ν' αντιμετωπίσουν το πρόβλημα μέσα στην οικογένεια και την κοινωνία.

Το θέμα της βίας κατά των γυναικών αντιμετωπίστηκε εκ νέου από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ην. Εθνών στις Συστάσεις και τα Συμπεράσματα που υιοθέτησε κατά την πρώτη επανεξέταση και αξιολόγηση της εφαρμογής των Μελλοντικών Στρατηγικών του Ναϊρόμπι (απόφαση 1990/15, 24 Μαΐου 1990). Στα κείμενα αυτά αναγνωρίζει ότι η βία κατά των γυναικών, μέσα στην οικογένεια, και την κοινωνία είναι διάχυτη και διαπερνά τις διαχωριστικές γραμμές του εισοδήματος, των τάξεων και του πολιτισμού και πρέπει ν' αντιμετωπισθεί με επείγοντα και ουσιαστικά βήματα. Η βία κατά των γυναικών προέρχεται από την άνιση θέση τους μέσα στην κοινωνία.

Η Σύμβαση για την κατάργηση των διακρίσεων κατά των γυναικών, της οποίας η επεξεργασία έλαβε χώρα τη δεκαετία του '70, δεν έχει αναφορά στην βία ως μορφή διάκρισης κατά των γυναικών γιατί τα κράτη μέρη δεν ήταν την εποχή εκείνη ακόμη ώριμα να αποδεχθούν την πραγματικότητα αυτή.

Το 1991 το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και η Επιτροπή Καθεστώτος Γυναικών των Ην. Εθνών απεφάσισαν ότι το πρόβλημα ήταν σημαντικό και απαιτούσε περαιτέρω διεθνή μέτρα.

Έτσι η Επιτροπή που εποπτεύει την εφαρμογή της Σύμβασης για την κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW) απεφάσισε να αποσαφηνίσει με ένα αριθμό Συστάσεων ότι η βία εναντίον των γυναικών εντάσσεται στην έννοια της διάκρισης κατά των γυναικών.

Το 1989 η Επιτροπή υιοθέτησε την γενική Σύσταση Νο 12 που συστήνει στα κράτη να ενσωματώνουν τις εκθέσεις τους προς την Επιτροπή πληροφόρηση για την βία κατά των γυναικών. Το 1990 υιοθέτησε την Γενική Σύσταση Νο 14 για την κλειτοριδεκτομή και άλλες παραδοσιακές πρακτι-

* Η κ. Ιωάννα Μαγγανάρα είναι Πρεσβευτής Σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών, μέλος του Δ.Σ. του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας.

κές, βλαβερές στην υγεία των γυναικών.

Το 1992 υιοθέτησε την Γενική Σύσταση Νο 19, η οποία συμπεριέλαβε την βία κατά των γυναικών στην έννοια της διάκρισης λόγω φύλου, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης CEDAW.

Η Σύσταση ορίζει τη βία ως πράξη η οποία κατευθύνεται σε μία γυναίκα επειδή είναι γυναίκα ή επιδρά δυσανάλογα σε αυτή. Συμπεριλαμβάνει πράξεις που έχουν ως αποτέλεσμα σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο συμπεριλαμβανομένων απειλών για τέτοιες πράξεις, εξαναγκασμού ή αυθαίρετης στέρησης ελευθερίας.

Η Σύσταση Νο 19 ασχολείται και με συγκεκριμένα άρθρα της Σύμβασης και πως συνδέονται με τη βία κατά των γυναικών, όπως άρθρα που αφορούν παραδοσιακές πρακτικές, έθιμα, συνήθειες, όλες τις μορφές διακίνησης και εκμετάλλευσης της πορνείας, ισότητα στην εργασία, υγεία, γυναίκες αγρότισσες, ενδοοικογενειακή βία.

Η Σύσταση Νο 19 υποστηρίζει ότι ορισμένες παραδοσιακές πρακτικές και έθιμα τα οποία θεωρούν τις γυναίκες ως υποδεέστερες ή ότι έχουν στερεότυπους ρόλους διαιωνίζουν διάφορες πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της βίας και των απειλών. Αυτές οι προκαταλήψεις και δοξασίες χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν πράξεις βίας που εστιάζονται στο φύλο υπό την μορφή προστασίας ή ελέγχου των γυναικών, με αποτέλεσμα την στέρηση της ίσης απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών τους από τις γυναίκες, καθώς και τον περιορισμό των γυναικών σε υποδεέστερους ρόλους και τη διαιώνιση του χαμηλού επιπέδου πολιτικής συμμετοχής, εκπαίδευσης και ευκαιριών εργασίας των γυναικών. Σε σχέση με την πορνεία και τις παραδοσιακές, όπως και τις καινούργιες μορφές διακίνησης η Σύσταση υποστηρίζει ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερο κίνδυνο να υποστούν πράξεις βίας και κακοποίησης. Τα κράτη παροτρύνονται να λάβουν προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα ενάντια αυτής της βίας.

Όσον αφορά την εργασία ή Σύσταση θεωρεί ότι η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να αποτελέσει σοβαρό εμπόδιο στην ισότητα στην εργασία, αλλά και σε θέματα υγείας. Τα κράτη καλούνται να παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες σε όλα τα θύματα της βίας κατά των γυναικών συμπεριλαμβανομένων καταφυγίων, ειδικά εκπαιδευμένων επαγγελματιών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Η Σύσταση αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες αγρότισσες κινδυνεύουν περισσότερο να υποστούν πράξεις βίας λόγω της διαιώνισης παραδοσιακών πρακτικών, σε πολλές αγροτικές κοινότητες και επιβάλλει στα κράτη να διασφαλίσουν σε αυτές πρόσβαση σε υπηρεσίες που αφορούν θύματα βίας.

Η ενδοοικογενειακή βία θεωρείται διαδεδομένη και παρούσα σε κάθε μέρος του κόσμου και απαριθμούνται μέτρα απαραίτητα για την απάλειψή της. Η Σύσταση ζητάει επίσης και πολλά άλλα μέτρα όπως νομοθετικά, υποστηρικτικά των θυμάτων, μέτρα πρόληψης, καθώς και προώθησης έρευνας για την καταπολέμηση του φαινομένου. Τέλος ζητάει από τα κράτη μέρη να περιγράψουν την έκταση του προβλήματος στις χώρες τους, τα μέτρα που έχουν λάβει για την πρόληψη και τιμωρία των πρακτικών αυτών και την αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών, στις εκθέσεις που υποβάλλουν στο CEDAW.

Το 1993 η Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Α.Δ. στη Βιέννη αναγνώρισε τα δικαιώματα των γυναικών ως ανθρώπινα δικαιώματα.

Στο τμήμα I παραγρ. 18 του Προγράμματος Δράσης δέχεται ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και κοριτσιών αποτελούν αναπαλλοτρίωτο, αδιαίρετο, και αναφαίρετο τμήμα των παγκοσμίων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η βία που έχει ως βάση το φύλο και όλες οι μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένων αυτών που είναι αποτέλεσμα πολιτιστικών προκαταλήψεων και διεθνούς διακίνησης είναι ασυμβίβαστες με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την αξία του ατόμου και γι' αυτό θα πρέπει να εξαιρεθούν.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με νομικά μέτρα και μέσω εθνικής δράσης και διεθνούς συνεργασίας σε τομείς, όπως η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η εκπαίδευση, η φροντίδα υγείας, και η κοινωνική υποστήριξη.

Τα κράτη, στην Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης της Βιέννης απεφάσισαν να αναλάβουν δράση για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και διεθνώς.

Στις 20.12.1993 η Γενική Συνέλευση των Ην. Εθνών υιοθέτησε την Διακήρυξη για την κατάργηση της βίας κατά των γυναικών.

Στο άρθρο 1 της Διακήρυξης η βία ορίζεται ως πράξη η οποία εστιάζεται στο φύλο και που έχει ή θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο συμπεριλαμβανομένων απειλών για τέτοιες πράξεις, εξαναγκασμού ή αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας είτε αυτή λαμβάνει χώρα στην δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή.

Η Διακήρυξη δέχεται ότι η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται στην :

α) σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία που λαμβάνει χώρα μέσα στην οικογένεια, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής τιμωρίας, σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, βίας που συνδέεται με την προίκα, συζυγικής βίας, κλειτοριδεκτομής και άλλων παραδοσιακών πρακτικών, βλαβερών για τις γυναίκες, μη συζυγική βία και βία που συνδέεται με την εκμετάλλευση.

β) σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία η οποία λαμβάνει χώρα μέσα στην κοινότητα συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής παρενόχλησης και του εκφοβισμού στην εργασία, σε εκπαιδευτικούς θεσμούς και αλλού, διακίνηση γυναικών και αναγκαστική πορνεία.

γ) σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία, που διαπράττεται ή γίνεται ανεκτή από το κράτος, οπουδήποτε και αν λαμβάνει χώρα.

Το προοίμιο της Διακήρυξης θεωρεί ότι οι ρίζες της βίας κατά των γυναικών ανάγονται στις ιστορικές άνισες σχέσεις εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες οδήγησαν στην κυριαρχία και στις διακρίσεις κατά των γυναικών από τους άνδρες και στην δημιουργία εμποδίων για την προώθησή τους.

Η Διακήρυξη αναγνωρίζει ότι η βία κατά των γυναικών ακυρώνει την απόλαυση από τις γυναίκες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και αποτελεί ένα από τους κυρίαρχους κοινωνικούς μηχανισμούς με τους οποίους οι γυναίκες ωθούνται σε κατώτερη θέση στην κοινωνία σε σχέση με τους άνδρες.

Το προοίμιο επίσης προσδιορίζει ομάδες γυναικών οι οποίες είναι ιδιαίτερα τρωτές στη βία. Αυτές συμπεριλαμβάνουν γυναίκες που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, φτω-

χές γυναίκες, γυναίκες φυλακισμένες, που ζουν σε αγροτικές ή απομακρυσμένες κοινότητες, ανάπηρες γυναίκες, παιδιά θηλυκού γένους, ηλικιωμένες γυναίκες, γυναίκες που ζουν σε περιοχές ενόπλων συγκρούσεων.

Τα κράτη θα πρέπει να καταδικάζουν τη βία κατά των γυναικών και να εφαρμόζουν πολιτικές για την κατάργησή της.

Τα κράτη θα πρέπει να υιοθετήσουν πολιτικές με στόχο την πρόληψη, διερεύνηση και τιμωρία πράξεων βίας από το κράτος και από ιδιώτες, καθώς και κυρώσεις (ποινικές, αστικές, εργατικές, διοικητικές) για τιμωρία των θυτών. Τα θύματα θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη και σε υποστηρικτικές υπηρεσίες. Τα κράτη θα πρέπει να προωθήσουν εθνικά προγράμματα δράσης για την προστασία των γυναικών εναντίον οποιασδήποτε μορφής βίας και να διασφαλίσουν την μη επαναθυματοποίηση των θυμάτων, επειδή οι νόμοι δεν είναι ευαίσθητοι σε θέματα γυναικών.

Επίσης θα πρέπει να δώσουν έμφαση στη :

Συμπερίληψη στον κυβερνητικό προϋπολογισμό επαρκών πόρων για δραστηριότητες για απάλειψη της βίας. Εκπαίδευση των εκπροσώπων της τήρησης του νόμου και άλλων επαγγελματιών που έχουν σχέση με τα θέματα αυτά με στόχο την ευαισθητοποίησή τους στις ανάγκες των γυναικών.

Υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων, ειδικότερα στον τομέα της εκπαίδευσης για αλλαγή κοινωνικών και πολιτιστικών συμπεριφορών γυναικών και ανδρών με στόχο την κατάργηση των παραδοσιακών πρακτικών, των προκαταλήψεων και άλλων πρακτικών που βασίζονται στην ιδέα κατωτερότητας, ανωτερότητας του ενός από τα δύο φύλα και σε στερεότυπους ρόλους γυναικών και ανδρών.

Πρωτόηση έρευνας, συλλογή στοιχείων, ειδικότερα όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία και γενικότερα όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών και ενθάρρυνση έρευνας όσον αφορά τα αίτια, τη φύση, την σοβαρότητα και τις επιπτώσεις της βίας κατά των γυναικών.

Υποστήριξη ΜΚΟ που εργάζονται σε θέματα παροχής εξειδικευμένης βοήθειας στα θύματα βίας. Ενσωμάτωση από τα κράτη στις εκθέσεις που υποβάλλουν στο CEDAW πληροφόρησης για τα μέτρα που έχουν λάβει για την εφαρμογή της ανωτέρω Διακήρυξης.

Σε διεθνές επίπεδο η Διακήρυξη ζητάει από τα όργανα και τους εξειδικευμένους οργανισμούς των Ην. Εθνών να συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των αρχών και δικαιωμάτων που συμπεριλαμβάνονται σε αυτή. Επίσης δίνει έμφαση στην διεθνή και περιφερειακή συνεργασία με στόχο την καταπολέμηση της βίας, την ανταλλαγή πληροφοριών, την χρηματοδότηση προγραμμάτων σχετικά με το θέμα αυτό, την ενσωμάτωση στις εκθέσεις των Ην. Εθνών, όπως η έκθεση για την Παγκόσμια Κοινωνική Κατάσταση, των τάσεων που αφορούν την βία κατά των γυναικών, την προώθηση σεμιναρίων και διεθνών συναντήσεων με στόχο τη συνειδητοποίηση του θέματος αυτού.

Επίσης δίνει έμφαση στην ενσωμάτωση της βίας σε προγράμματα των Ην. Εθνών, ειδικότερα όσον αφορά τρωτές ομάδες γυναικών και στον συντονισμό μεταξύ των συμβατικών οργάνων Α.Δ. προκειμένου να λάβουν υπ όψη στην εργασία τους το θέμα της βίας κατά των γυναικών.

Η τετάρτη Παγκόσμια Διάσκεψη γυναικών που έλαβε χώρα στο Πεκίνο το 1995, στην Πλατφόρμα δράσης που υιοθέτησε συμπεριέλαβε τη βία κατά των γυναικών μεταξύ των 12 τομέων προτεραιότητας για την προώ-

θηση των γυναικών.

Η Πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου υιοθέτησε τον ίδιο ορισμό της βίας κατά των γυναικών με αυτό της Διακήρυξης. Αποσαφίνισε επίσης ορισμένες μορφές σεξουαλικής επίθεσης κατά των γυναικών, όπως συστηματικό βιασμό, αναγκαστική εγκυμοσύνη κατά τη διάρκεια ενόπλων συγκρούσεων, σεξουαλική δουλεία, αναγκαστική στέρωση, αναγκαστική άμβλωση, θανάτωση θηλέων βρεφών, και επιλογή φύλου πριν από τον τοκετό.

Η επανεξέταση της εφαρμογής της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου κατά την 23^η σύνοδο της Γεν. Συνέλευσης των Ην. Εθνών το 2000 έδειξε ότι η βία κατά των γυναικών έχει γίνει θέμα προτεραιότητας στην ημερήσια διάταξη πολλών κρατών και ότι έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Το καταληκτικό κείμενο της Ειδικής Συνόδου της Γεν. Συνέλευσης Πεκίνο + 5 «Περαιτέρω δράση και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή της Διακήρυξης και του προγράμματος Δράσης του Πεκίνου» επιβεβαίωσε ότι η Πλατφόρμα Δράσης, καθώς και η Σύμβαση για την κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών παραμένουν τα σημεία αναφοράς, όσον αφορά τις δεσμεύσεις των Κυβερνήσεων για τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.

Αν και επιβεβαίωσε τους στρατηγικούς στόχους όσον αφορά τη βία κατά των γυναικών, το καταληκτικό κείμενο Πεκίνο + 5, προχώρησε ένα βήμα περαιτέρω καλώντας για ποινικοποίηση της βίας κατά των γυναικών.

Η παράγραφος 69 c του κειμένου καλεί τις κυβερνήσεις ν' αντιμετωπίσουν όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών, όλων των ηλικιών, ως ποινικό αδίκημα το οποίο τιμωρεί ο νόμος, συμπεριλαμβανομένης της βίας που βασίζεται σε όλες τις μορφές διακρίσεων.

Το κείμενο επίσης καλεί για την εισαγωγή ή ενδυνάμωση νομοθεσίας και μηχανισμών για χειρισμό ποινικών θεμάτων που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία (παρ. 69 d) και την λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών που έχει φυλετικά αίτια (παρ. 69 g).

Η δύσκολη διαδικασία διαβουλεύσεων κατά την διάρκεια της 23^{ης} Ειδικής Συνόδου ανέδειξε μία τάση πολιτικού και πολιτιστικού κατακερματισμού, αποτέλεσμα των ανισοτήτων και των νέων πολώσεων που δημιούργησε η παγκοσμιοποίηση.

Αυτό αντικατοπτρίστηκε σε διάφορους τομείς στο κείμενο. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την έλλειψη χρονικών και μετρήσιμων στόχων για να δοθεί τέλος στην βία. Η παράγραφος 87 (β) απλώς καλεί τις κυβερνήσεις να ξεκινήσουν καμπάνια μηδενικής ανοχής έναντι στη βία κατά των γυναικών. Αδύναμη γλώσσα όσον αφορά την ευθύνη των κρατών σε σχέση με μη κρατικούς φορείς, οι οποίοι παραβιάζουν τα δικαιώματα των γυναικών. Η σχετική παράγραφος 68 j αναφέρει ότι οι Κυβερνήσεις θα πρέπει να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την κατάργηση των διακρίσεων και της βίας κατά των γυναικών από οποιοδήποτε άτομο, οργάνωση ή επιχείρηση.

Η ανησυχία γύρω από τις τάσεις αυτές επιβεβαιώθηκε το 2003 όταν για πρώτη φορά στην ιστορία της, η Επιτροπή Καθεστώτος Γυναικών των Ην. Εθνών δεν μπόρεσε να υιοθετήσει συμπεράσματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κατάργησή όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.

Θα πρέπει πάντως να σημειώσουμε ότι τα γεγονότα

αυτά αντισταθμίσθηκαν από άλλα τα οποία προχώρησαν σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών. Το 2000 το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε την απόφαση 1325 για το θέμα των γυναικών, της ειρήνης και της ασφάλειας. Το ίδιο έτος υιοθετήθηκε το πρωτόκολλο στην Σύμβαση για την κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών.

Το 2002 η Γενική Συνέλευση υιοθέτησε την απόφαση 57/179 για την κατάργηση των εγκλημάτων τιμής κατά των γυναικών.

Το καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου συμπεριέλαβε τον βιασμό, την σεξουαλική δουλεία, την αναγκαστική πορνεία, την αναγκαστική εγκυμοσύνη, την αναγκαστική στείρωση καθώς και άλλες μορφές σεξουαλικής βίας ανάλογης βαρύτητας στην έννοια των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου.

Άλλη σημαντική δράση των Ην. Εθνών κατά της βίας είναι η θεσμοθέτηση της Ειδικής Εισηγήτριας για τη βία κατά των γυναικών από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ην. Εθνών, το 1994.

Πρώτη Εισηγήτρια υπήρξε η Radhika Coomaraswamy (Sri Lanka), ενώ το 2003 διορίσθηκε η Yakin Erturk (Τουρκία).

Η εντολή της Ειδικής Εισηγήτριας περιλαμβάνει τις εξής δραστηριότητες: α) αναζήτηση και υιοθέτηση αξιόπιστης πληροφόρησης από Κυβερνήσεις, όργανα που εποπτεύουν Διεθνείς Συμβάσεις, εξειδικευμένους οργανισμούς, άλλους ειδικούς Εισηγητές υπεύθυνους για διάφορα θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μη κυβερνητικές οργανώσεις κλπ. β) Επείγουσες εκκλήσεις σε κυβερνήσεις να αποσαφηνίσουν την κατάσταση ατόμων για τα οποία υπάρχει φόβος ότι υφίστανται μεταχείριση που εμπίπτει στην εντολή της Ειδικής Εισηγήτριας.

γ) Διαβίβαση στις κυβερνήσεις πληροφόρησης για τέτοιες περιπτώσεις ή ότι υπάρχει ανάγκη λήψης νομοθετικών ή διοικητικών μέτρων για την πρόληψη τέτοιων πράξεων.

δ) Επισκέψεις σε χώρες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στα θέματα αυτά, με συναίνεση των Κυβερνήσεων.

ε) Εκθέσεις προς την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Συστάσεις για μέτρα, τρόπους και μέσα σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο για απάλειψη της βίας κατά των γυναικών.

Η Ειδική Εισηγήτρια κατά την εκτέλεση της εντολής της συνεργάζεται στενά με τις γεωγραφικές και θεματικές ειδικές διαδικασίες των Ην. Εθνών, τα Συμβατικά όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με το Γραφείο της Υπάτου Αρμοστού Α.Δ., με διακυβερνητικά όργανα, όπως η Επιτροπή Καθεστώτος Γυναικών, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, η Γενική Συνέλευση των Ην. Εθνών, περιφερειακές διακυβερνητικές οργανώσεις και τους μηχανισμούς τους που ασχολούνται με την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.

Επίσης συνεργάζεται και με άλλα τμήματα των Ην. Εθνών, όπως το τμήμα της Γραμματείας των Ην. Εθνών για την προώθηση των γυναικών, το Διεθνές Περιφερειακό και Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο για την προώθηση των γυναικών (INSTRAW) και το Αναπτυξιακό Ταμείο των Ην. Εθνών για τις γυναίκες (UNIFEM) με εθνικούς μηχανισμούς και ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένων των γυναικείων οργανώσεων.

Η Ειδική Εισηγήτρια στην έκθεση που υπέβαλε το 1995 στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέρει ότι η εντολή της περιέχει δυο βασικά στοιχεία.

α) Το πρώτο αφορά τον προσδιορισμό του προβλήματος, και των διαφόρων θεμάτων που το αφορούν, καθώς και η εφαρμογή των σχετικών διεθνών αρχών, β) το δεύτερο αφορά τη διερεύνηση συγκεκριμένων καταστάσεων και αναφορών που διαβιβάζονται στην Ειδική Εισηγήτρια.

Σχετικά με το δεύτερο στοιχείο η Ειδική Εισηγήτρια θεσμοθέτησε απ' ευθείας διάλογο με τις Κυβερνήσεις που αντιμετωπίζουν πρόβλημα, ζητώντας από αυτές να δώσουν πληροφόρηση για τις καταγγελίες που τις αφορούν.

Πιο συγκεκριμένα η Ειδική Εισηγήτρια επικεντρώθηκε στην :

α) βία μέσα στην οικογένεια (συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, των παραδοσιακών πρακτικών, της θανάτωσης θηλέων βρεφών, της αιμομιξίας).

β) βία μέσα στην κοινότητα (συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, της σεξουαλικής παρενόχλησης, της σεξουαλικής επίθεσης, της διακίνησης γυναικών, της πορνείας, της εκμετάλλευσης στην εργασία, της πορνογραφίας, των γυναικών μεταναστριών κλπ.)

γ) κρατική βία (συμπεριλαμβανομένης της βίας κατά των φυλακισμένων γυναικών, της βίας κατά των γυναικών σε ένοπλες συγκρούσεις, των γυναικών που είναι πρόσφυγες).

Η Ειδική Εισηγήτρια περαιτέρω επικέντρωσε το ενδιαφέρον της στη συλλογή πληροφόρησης σε σχέση με τα ανωτέρω θέματα, όσον αφορά εθνική νομοθεσία, δικαστικές περιπτώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα για δικαστές και δικηγόρους, αστυνομική πρακτική και πολιτικές και θεσμούς που αφορούν γυναίκες θύματα της βίας, καθώς και στατιστικά στοιχεία.

Λόγω επικαιρότητας του θέματος (προώθηση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης σχεδίου Νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας) θα πρέπει ν' αναφερθούμε στον ορισμό της ενδοοικογενειακής βίας που δίνει η Ειδική Εισηγήτρια στην έκθεση που κυκλοφόρησε το 1996 στα πλαίσια της επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών την οποία κυκλοφόρησε το 1996 σχετικά με την βία κατά των γυναικών (E/CN.4/ 1996/53 παρ. 23, 28).

Η Ειδική Εισηγήτρια στην ανωτέρω έκθεση αναφέρει τα εξής:

Η ενδοοικογενειακή βία είναι βία που λαμβάνει χώρα εντός της ιδιωτικής σφαίρας, κατά γενικό κανόνα μεταξύ ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος ή εξ αγχιστείας.

Παρά τη φαινομενική ουδετερότητα του όρου ή ενδοοικογενειακή βία αποτελεί σχεδόν πάντα ένα έγκλημα που επικεντρώνεται στο φύλο και διαπράττεται από άνδρες εναντίον γυναικών.

Όταν συμβαίνει το αντίθετο και οι γυναίκες επιτίθενται στους άνδρες συντρόφους τους, τέτοια περιστατικά σπάνια επιρρεάζουν τις στατιστικές του έμφυλου χαρακτήρα της ενδοοικογενειακής βίας. Σε κάθε περίπτωση τέτοια περιστατικά τις πιο πολλές φορές λαμβάνουν χώρα όταν οι γυναίκες προσπαθούν να προστατεύσουν τον εαυτό τους έναντι ενός συντρόφου που τις κακοποιεί.

Η Ειδική Εισηγήτρια ορίζει την ενδοοικογενειακή βία, ως βία που λαμβάνει χώρα μέσα στην οικογένεια και η οποία στρέφεται εναντίον των γυναικών εξ αιτίας του ρόλου τους μέσα σε αυτή τη σφαίρα ή ως βία που έχει ως στόχο να πλήξει άμεσα και αρνητικά τις γυναίκες μέσα στην οικογένεια.

Η νέα Ειδική Εισηγήτρια, κα Yakin Erturk στην έκθε-

ση που υπέβαλε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 2004, όσον αφορά την εφαρμογή της εντολής της, δίνει έμφαση στην παρακολούθηση της υλοποίησης μέτρων από τα κράτη για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας.

Η Ειδική Εισηγήτρια υποστηρίζει ότι δεν αρκεί μόνο η νομοθεσία. Τα μέτρα που εφαρμόζουν τα κράτη θα πρέπει να προλαμβάνουν τέτοιες δράσεις.

Άλλο σημαντικό μέτρο παρακολούθησης είναι οι πόροι που μέσω του κρατικού προϋπολογισμού διοχετεύονται σε προγράμματα που αφορούν το φύλο.

Η Ειδική Εισηγήτρια περαιτέρω, αναφέρεται στις προτεραιότητες που θα δώσει όσον αφορά τις μεθόδους εργασίας της.

α) Χρησιμοποίηση περιφερειακών διαβουλευσεων με στόχο τον προσδιορισμό των περιφερειακών ιδιαιτεροτήτων του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών, των προτεραιοτήτων που αναφέρονται όσον αφορά τις κυρίαρχες μορφές βίας σε κάθε περιφέρεια, την ανάπτυξη συγκριτικής μεθόδου και τη συλλογή καλών πρακτικών όσον αφορά την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

β) Διασφάλιση στενής διασύνδεσης μεταξύ των θεωρητικών θεμάτων που αναφέρονται στις εκθέσεις της και των ειδικών αποστολών που πραγματοποιεί με στόχο την διερεύνηση στοιχείων σε διάφορες χώρες ώστε να υπάρχει συμπληρωματικότητα μεταξύ τους.

γ) Δημιουργία ευκαιριών για κοινές αποστολές με άλλους Ειδικούς Εισηγητές και επεξεργασία κοινών λύσεων σε κοινά προβλήματα, όπως διατήρηση στενών σχέσεων εργασίας με τα όργανα που εποπτεύουν Διεθνείς Συμβάσεις.

δ) Βελτίωση των διαδικασιών κατάθεσης αναφορών στην Ειδική Εισηγήτρια, καθώς και των μηχανισμών παρακολούθησης των καταγγελιών αυτών.

Η Ειδική Εισηγήτρια επίσης απεφάσισε να προωθήσει πρωτοβουλία για την επεξεργασία δεικτών για τη βία κατά των γυναικών και την ευθύνη του κράτους για το θέμα αυτό που να χρησιμεύουν ως κοινό πλαίσιο για την παρακολούθηση της βίας κατά των γυναικών.

Στα συμπεράσματά της η Ειδική Εισηγήτρια τονίζει ότι την περασμένη δεκαετία το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών αναγνωρίστηκε ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που μπορεί απαλειφθεί μέσω πολιτικής θέλησης και νομοθετικής και άλλης δράσης.

Από την άλλη πλευρά υπάρχει αυξανόμενη τάση στρατικοποίησης, ενόπλων συγκρούσεων, παγκόσμιας τρομοκρατίας με αποτέλεσμα οι τάσεις αυτές να επικεντρώνουν τη βία σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης.

Παράλληλα οι νέες τεχνολογίες έφεραν κοντά ανθρώπους από διάφορες κουλτούρες, ενώ η αυξημένη μετακίνηση ανθρώπων δια μέσου των εθνικών συνόρων έστρεψε την προσοχή στην βία του «άλλου».

Και τα δύο φαινόμενα έχουν ως αποτέλεσμα να θεωρείται η βία σαν κάτι φυσικό στην καθημερινή ζωή των γυναικών και η συζήτηση γύρω από το θέμα αυτό να καταλήξει να γίνει απολιτική, όπως προκύπτει από διάφορα στοιχεία: Χρήση ουδέτερων όρων για την περιγραφή ορισμένων μορφών βίας, περικοπή χρηματοδότησης προγραμμάτων που αφορούν τις γυναίκες, στο όνομα της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου σε διάφορες πολιτικές.

Επομένως είναι απαραίτητο να δοθεί εκ νέου έμφαση στην ανάγκη επικέντρωσης στο συνεχές που χαρακτηρίζει την εμφάνιση διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών από την οικογένεια έως το διεθνές πεδίο.

Δυστυχώς ο αγώνας ενάντια στη βία λαμβάνει χώρα μέσα σ' ένα διεθνές πλαίσιο το οποίο δεν είναι διευκολυντικό. Συντηρητικές πολιτικές τάσεις και η αντιμετώπιση της παγκόσμιας τρομοκρατίας έχουν βαθμιαία ωθήσει το κράτος στην υιοθέτηση πολιτικών και μέτρων τα οποία περιορίζουν τις ατομικές ελευθερίες και υπονομεύουν αρκετά από τα επιτεύγματα της παγκοσμιοποίησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τις γυναίκες και τους άνδρες.

Η Ειδική Εισηγήτρια τέλος διατυπώνει στο τέλος της Έκθεσης της ορισμένες Συστάσεις για θέματα που χρήζουν περαιτέρω προσοχής, έρευνας και εξέτασης.

Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης στις γυναίκες στις χώρες καταγωγής, αλλά και στις χώρες προέλευσης, όσον αφορά τις μορφές βίας που αντιμετωπίζουν και την πολλαπλότητα των κρατικών και μη φορέων που εμπλέκονται.

Επίσης ιδιαίτερα σημαντικό είναι να διερευνηθεί η ευθύνη του κράτους στα πλαίσια διαμόρφωσης νέων διεθνών νομικών συστημάτων και κανονιστικών θεσμών που ελέγχονται από ιδιωτικούς φορείς ή πολυεθνικές.

Υπάρχει ανάγκη ενδυνάμωσης της ικανότητας των κρατών να εφαρμόζουν τις υποχρεώσεις τους στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου και να διερευνηθεί το θέμα της παγκόσμιας διακυβέρνησης προκειμένου να διασφαλισθεί η ευθύνη πολλαπλών φορέων είτε αυτά είναι κράτη είτε είναι διεθνείς ή παγκόσμιοι φορείς, οι οποίοι έχουν εξουσία μέσα στην παγκόσμια οικονομική τάξη.

Τα Ην. Έθνη μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο γεφυρώνοντας το χάσμα που έχει προέλθει στην παγκόσμια διακυβέρνηση από τις παγκόσμιες ανακατατάξεις.